

Aikuiskoulutustutkimus 1990

Ennakkotietoja

24.9.1991

1,6 miljoonaa henkeä aikuiskoulutuksessa

Vuonna 1990 osallistui aikuiskoulutukseen yhteensä 1,6 miljoonaa 18 – 73-vuotiaista, mikä on 44 % vastaavan ikäisestä väestöstä (taulukko 1). Määrä on noin 600 000 henkeä enemmän kuin kymmenen vuotta aikaisemmin.

Kaikista aikuisopiskelijoista 38 % käytti vuoden aikana opintoihinsa korkeintaan viisi päivää. Yhtä suurella joukolla osallistumispäiviä oli yhteensä yli 10.

Naiset ovat jonkin verran miehiä innokkaampia aikuisopiskelijoita, naisista opiskeli 47 % ja miehistä 41 %. Naisten ja miesten väliset osallistumiserot ovat kymmenen vuoden aikana hieman tasoittuneet (taulukko 1).

Osallistuminen aikuiskoulutukseen on kymmenessä vuodessa yleistynyt kaikissa väestöryhmissä. Tämä on seurausta mm. siitä, että koulutustarjonta on lisääntynyt ja ammatillinen aikuiskoulutus sekä erityisesti henkilöstökoulutus on laajentunut. Lisäksi koulutusmahdollisuudet ovat parantuneet, kun opintososiaalisia etuisuuksia on kohennettu.

Kolmannes työvoimasta saa koulutusta työpaikalla

Työvoimaan kuuluvasta aikuisväestöstä 846 000 eli 34 % osallistui työpaikalla tai erillisissä täydennyskoulutusyksiköissä järjestettävään koulutukseen (taulukko 2). Vuonna 1980 vastaava osuus oli vain 17 % aikuisikäisestä työvoimasta.

Suosittuja ovat myös kansalais- ja työväenopistot, joissa opiskeli vuonna 1990 aikuisikäisistä 13 % eli 469 000 ihmistä. Osallistuminen ei ole kymmenessä vuodessa juurikaan lisääntynyt, sillä vuonna 1980 aikuisista 12 % osallistui tällaisiin opintoihin.

Erilaiset järjestöt ja yhdistykset, mm. ammatti- ja keskusjärjestöt, muut ammatilliset yhdistykset, tuottajajärjestöt, kristilliset ja poliittiset organisaatiot sekä yrittäjä- ja neuvontajärjestöt antoivat opetusta 10 %:lle aikuisikäisistä eli vajalle 346 000 henkilölle. Kymmenen vuotta aiemmin osallistujia oli vain 6 %.

18 – 73-vuotiaista 7 % eli 234 000 ihmistä harrasti aikuisopintoja ammatillisissa oppilaitoksissa.

1. Aikuiskoulutukseen osallistuminen 1980 ja 1990 (18 – 73-vuotias väestö)

Sukupuoli	Aikuiskoulutukseen osallistuneita		Muutos 1980 – 1990	
	1980	1990	$\uparrow$	%
Miehistä	407 000	707 000	+ 300 000	73,7
Naisista	565 000	860 000	+ 295 000	52,2
Yhteensä	972 000	1 567 000	+ 595 000	61,2

Sukupuoli	Aikuiskoulutukseen osallistui 18 – 73-vuotiaista (%)	
	1980	1990
Miehistä	25,2	40,7
Naisista	33,6	47,4
Yhteensä	29,5	44,1

2. Eri aikuiskoulutusmuotoihin osallistuminen 1990 (18 – 73-vuotias väestö)

Aikuiskoulutusmuodot	Osallistujia 18 – 73-vuotiaista	
		%
Koulutus työpaikalla tai erillisessä täydennyskoulutusyksikössä 1)	846 000	34,3
Kansalais- ja työväenopistot	469 000	13,2
Järjestökoulutus	346 000	9,7
Ammatillisten oppilaitosten aikuiskoulutus	234 000	6,6
Korkeakoulujen ja kesäyliopistojen aikuiskoulutus	117 000	3,3
Muu yleissivistävä aikuiskoulutus	59 000	1,7
Muu aikuiskoulutus	398 000	11,2

1) Osallistujia työvoimasta (työlliset ja työttömät)
Eri koulutusmuotoihin osallistujien summa ei ole sama kuin aikuisopiskelijoiden määrä vuonna 1990, koska sama henkilö on voinut ottaa osaa yhteen tai useampaan aikuiskoulutusmuotoon.
Aikuiskopiskelijoita oli vuonna 1990 yhteensä 1 567 000.
18 – 73-vuotiaita oli yhteensä 3 556 000 (31.12.1989).
Työvoimaan heistä kuului 2 469 000 henkilöä.

Yhteiskunnalliset aineet kiinnostavat

Suosituimmat aikuiskoulutusaiheet liittyvät yhteiskunta-tieteisiin sekä taide- ja taitoaineisiin (taulukko 3). Aikuis-opiskelijoista 24 % eli 374 000 ihmistä harrasti yhteiskun-tatieteitä. Lähes yhtä moni eli 346 000 harjoitti taide- ja taitoaineita.

Atk:n hyväksikäyttöön ja yleensä tietotekniikkaan liittyviä opintoja oli 240 000 henkilöllä. Myös vieraitten kielten ai-kuisopiskelu oli melkein yhtä suosittua.

Hyvinkoulutetut saavat eniten aikuiskoulutusta

Aikuisopiskelu on sitä todennäköisempää, mitä pitempi yleissivistävä ja ammatillinen pohjakoulutus henkilöllä on (kuvio 4). Kun vuonna 1990 kansakoulun käyneistä 31 % otti osaa aikuiskoulutukseen, niin lukion suorittaneista kou-lutukseen osallistui 64 %. Osallistumiserot lyhyimmän ja pisimmän yleissivistävän pohjakoulutuksen saaneiden väli-lä ovat 1980-luvun kuluessa kasvaneet. Myös ammatillista pohjakoulutusta vähiten saaneiden ja pidemmälle koulutet-tujen väliset osallistumiserot ovat entisestään kasvaneet. Sama osallistumisen kasautuminen näkyy myös tarkastel-taessa henkilöiden ammattiasemaa.

Ammattiin ja työhön liittyvää aikuiskoulutusta harrastavat eniten pääkaupunkiseutulaiset ja yleensä kaupunkilaiset. Sen sijaan pohjoissuomalaiset ja maaseudulla asuvat osal-listuvat tavallista useammin yleissivistävään, yhteiskunnal-liseen, luottamustehtäviin liittyvään ja harrastustavoittei-seen aikuisopiskeluun.

Yleissivistävät aikuisopinnot naisvaltaisia

Yhteiskunnallista, luottamustehtäviin liittyvää, harras-tustavoitteista tai yleissivistävää aikuiskoulutusta sai yli 583 000 aikuista eli 18 % kaikista aikuisikäisistä. Osallis-tuminen on säilynyt vuodesta 1980 jotakuinkin ennallaan (tuolloin opintoihin otti osaa 17 % aikuisväestöstä).

Yleissivistäviä yms. aikuisopintoja harrastavista oli vuonna 1990 naisia 70 %.

Ammatillinen aikuiskoulutus on hyvinvointeentulevien lisäopintoja

Vuonna 1990 ammatilliseen aikuiskoulutukseen osallistui 18 – 73-vuotiaasta työvoimasta 44 % eli 1,1 miljoonaa ih-mistä. Saatu koulutus on pääasiassa lisäkoulutusta, amma-tillisen peruskoulutuksen osuus on vähäinen.

Osallistuminen on kasvanut selvästi vuodesta 1980, jolloin tällaisia opintoja harjoitti työvoimasta 24 %.

Naiset osallistuvat ammattiin tai työhön liittyville aikuis-koulutuskursseille aktiivisemmin kuin miehet. Heistä 48 %:lla oli tämäntyyppisiä opintoja, kun miehistä niitä harjoitti 41 %. Sukupuolten väliset osallistumiserot ovat kymmenen vuoden aikana säilyneet jotakuinkin ennallaan.

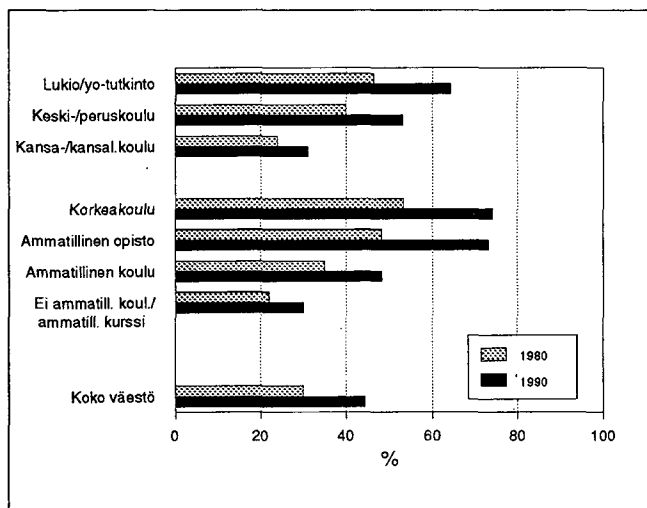
Osallistumisaktiivisuus on suurin ylemmillä toimihenkilöil-lä. Heistä 73 % oli vuonna 1990 työhön tai ammattiin liit-tyvillä kursseilla (kuvio 5). Heikoiten ottavat osaa maata-lousyrittäjät, joista vain 12 % harjoitti tämäntyyppisiä opi-n-toja. Heidän osallistumisaktiivisuutensa on pysynyt yhtä

3. Eri aihealueisiin osallistuminen 1990

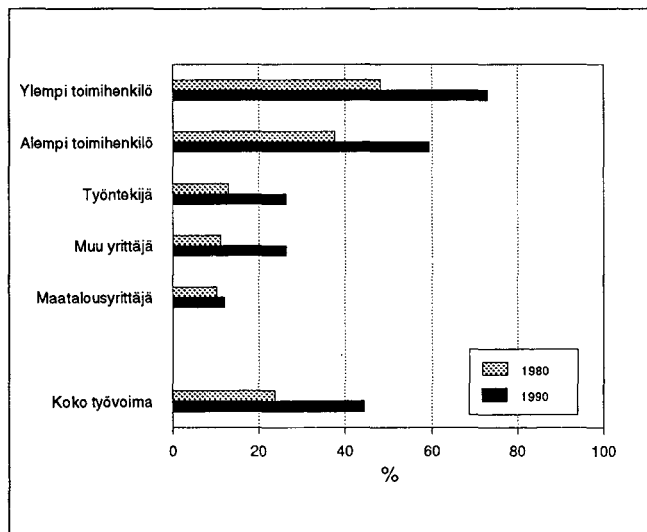
Koulutussisältö	Osallistujia aikuisopiskelijoista	%
Yhteiskuntatieteet, yrittäjäkoulutus	374 000	23,9
Taide- ja taitoaineet	346 000	22,1
Kauppa ja markkinointi	278 000	17,7
Tekniikka, luonnontieteet, kuljetus	262 000	16,7
Atk:n hyväksikäyttö, tietotekniikka	240 000	15,3
Vieraat kielet	216 000	13,8
Terveydenhuolto ja sosiaalityö	197 000	12,6
Humanistiset aineet, kasvatustiede	122 000	7,8
Muut (peruskoulu- ja lukio-opinnot, maa- ja metsätalous, palvelutyö)	230 000	14,7

Eri aihealueisiin osallistujien summa ei ole sama kuin aikuisopis-kelijoiden määrä vuonna 1990, koska sama henkilö on voinut osallistua yhteen tai useampaan aihealueeseen. Aikuisopiskelijoita oli vuonna 1990 yhteensä 1 567 000.

4. Aikuiskoulutukseen osallistuminen yleissivistävän ja ammatillisen pohjakoulutuksen mukaan 1980 ja 1990

5. Ammatilliseen aikuiskoulutukseen osallistuminen sosioekonomisen aseman mukaan 1980 ja 1990

alhaisena kuin kymmenen vuotta aiemmin. Muut yrittäjät osallistuvat kuitenkin selvästi enemmän kuin aikaisemmin.

Palvelualoilla toimivista yli puolet otti osaa ammatilliseen aikuisopiskeluun. Sen sijaan sekä jalostuksessa että erityisesti alkutuotannossa työskentelevät osallistuivat vähiten. Jalostuksen aloilla toimivien osallistumisaste on kuitenkin kasvanut eniten.

Työtehtävien kehittyminen pakottaa kouluttautumaan

Työtehtävien muuttuminen ja kehittyminen edellyttää usein koulutukseen hakeutumista. Ammatillista aikuiskoulutusta saaneista naisista 73 % mainitsi sen yhdeksi syyksi opiskelulle, miehistäkin 68 % (taulukko 6).

Koulutukseen osallistutaan melko usein myös työnantajan määräyksestä. Miehet ilmoittivat sen syyksi kouluttautumiseensa useammin kuin naiset. Naisilla sen sijaan itsensä kehittämiseen liittyvät tekijät ovat selvästi useammin opiskelumotiivina kuin miehillä.

Työnantajan määräyksestä tai velvoitteesta koulutukseen hakeutuminen heijastuu myös siten, että miehillä koulutukseen menon aloite on tavallista useammin tullut työnantajalta. Naiset puolestaan tekivät aloitteen useimmiten itse.

Työnantajan tukemassa koulutuksessa lähes miljoona palkansaajaa

Koulutusta, joka on joko osittain tai kokonaan työnantajan tukemaa, sanotaan henkilöstökoulutukseksi. Täysin omaehtoista koulutusta on sellainen, johon ei ole käytetty työaikaakaan ja jonka kustannuksiin työnantaja ei ole osallistunut.

Palkansaajista lähes puolet (970 000 henkilöä) sai vuonna 1990 henkilöstökoulutusta (taulukko 7). Naisia tässä ryhmässä oli hieman enemmän kuin miehiä. Melko suuri joukko palkansaajia eli yhteensä 135 000 henkeä osallistui ammattiin tai työhön liittyvään aikuiskoulutukseen ilman, että työnantaja olisi tukenut näitä opintoja. Heistä suurin osa oli naisia.

Yli puolet työssä käyvistä tarvitsee lisäoppia

Ammattitaitoa kehittävää tai uraa edistävää lisäkoulutusta koki tarvitsevana yli puolet työvoimasta eli yhteensä 1,3 miljoonaa henkeä.

Ne, jotka opiskelevat eniten, tuntevat myös muita useammin tarvitsevana lisää koulutusta. Mitä pidempi yleisivistävä ja ammatillinen peruskoulutus henkilöllä on, sitä varmemmin hän ilmoittaa tarvitsevana ammattitaitoa kehittävää tai uraa edistävää koulutusta. Lisäkoulutuksen tarve on suurempi naisilla kuin miehillä.

Eniten kysyntää on atk:n hyväksikäytön sekä tekniikan, tuotannon ja rakentamisen alojen koulutuksella (kuvio 8). Seuraavaksi eniten tarvitaan koulutusta kaupan, markkinoinnin ja liiketalouden alalla.

6. Ammatilliseen aikuiskoulutukseen osallistumisen syy ja aloite sukupuolen mukaan 1990

Syy ja aloite	Syyn/aloitteen ilmoittaneita kaikkia ammatilliseen aikuiskoulutukseen osallistuneista		
	Miehistä %	Naisista %	Yhteensä %
Syy:			
Työtehtävät edellyttävät	68,3	73,1	70,7
Työnantajan velvoite tai määräys	33,0	26,8	29,9
Itsensä kehittäminen, urakehitys	12,1	17,8	15,0
Muu syy	3,5	3,1	3,3
Aloite:			
Oma	54,9	62,3	58,6
Työnantajan	61,0	54,9	57,9
Muu	3,0	3,6	3,3

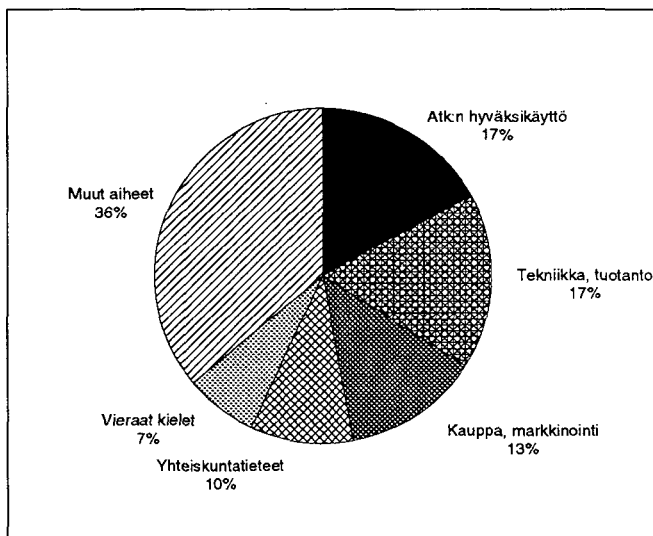
Mukana vain työvoimaan kuuluvat. Sama henkilö on voinut mainita useamman syyn koulutukseen hakeutumiseensa. Ammatilliseen aikuiskoulutukseen osallistuneita oli vuonna 1990 yhteensä 1 093 000, joista miehiä 536 000 ja naisia 557 000.

7. Henkilöstökoulutus ja omaehtoinen ammatillinen aikuiskoulutus sukupuolen mukaan 1990

Sukupuoli	Osallistujia palkansaajista			
	Henkilöstökoulutus		Omaehtoinen ammatillinen aikuiskoulutus	
		%		%
Miehistä	469 000	45,4	41 000	4,0
Naisista	501 000	49,5	94 000	9,3
Yhteensä	970 000	47,5	135 000	6,6

Mukana vain palkansaajat. Henkilöstökoulutukseen ja omaehtoiseen ammatilliseen aikuiskoulutukseen osallistuneiden summa ei ole sama kuin ammatilliseen aikuiskoulutukseen osallistuneiden palkansaajien määrä, koska sama henkilö on voinut osallistua sekä henkilöstökoulutukseen että omaehtoiseen aikuiskoulutukseen.

8. Työvoimaan kuuluvien lisäkoulutustarve aihealueittain 1990

PL-PB 504
00101 Helsinki-Helsingfors

Virkalähetys
Tjänsteförsändelse

Aikuiskoulutustutkimus 1990

Ennakkotietoja

SVT Suomen Virallinen Tilasto
Finlands Officiella Statistik
Official Statistics of Finland

Central Statistical
Office of Finland

Education and research
1991:10

Tiedustelut - Förfrågningar

Matti Simpanen
Irja Blomqvist
(90) 17 341

Aikuiskoulutustutkimus 1990 on opetusministeriön ja Tilastokeskuksen yhteistyöhanke.

Tutkimuksen perusjoukkona ovat 18 – 73-vuotiaat Suomessa pysyvästi asuvat henkilöt. Otokseen poimittiin satunnaisotannalla yhteensä 4 991 henkilöä. Hyväksytyjä haastatteluja saatiin 3 990. Aineisto kerättiin 1.2. ja 30.6. 1990 välisenä aikana käyntihaastatteluina. Katoanalyysi ja tulosten luotettavuutta koskeva selvitys julkaistaan myöhemmin erikseen.

Vuotta 1980 koskevat luvut on saatu vastaavantyyppisestä vuonna 1980 toteutetusta tutkimuksesta.

Tilastokeskus julkaisee tutkimusaineistosta 3 – 4 tutkimusraporttia. Raporteista ensimmäinen, aikuiskoulutukseen osallistumista yleisesti kuvaileva selvitys, johon tämänkin julkaisun tiedot pohjautuvat, julkaistaan vuoden 1991 loppuun mennessä.

Lisäksi Turun yliopiston koulutussosiologian tutkimusyksikkö julkaisee aineistosta omia tutkimusraporttejaan. Myös muut tutkijat voivat eri anomuksesta saada tutkimuksen aineistoa käyttöönsä tutkimustarkoituksiin.

Julkaisujen myynti:

Försäljning:

Hinta – Pris

Tilastokeskus
PL 504
00101 Helsinki
Puh. (90) 173 41

Statistikcentralen
PB 504
00101 Helsingfors
Tel. (90) 173 41

15 mk

ISSN 0784-8242
= Koulutus ja tutkimus
ISBN 951-47-4599-X